

Dansk prosjekt viser at kreativ aktivitet får folk i arbeid

Enthusiasmen og gleden over at studiet Kreativ Kommunikasjon endelig er i gang ved Høgskolen i Akershus, Hiak, er stor. Flere spennende utviklingsprosjekter er allerede aktivert på ulike arbeidsplasser rundt om i landet. Samtidig vekkes bekymringen over hva som er i ferd med å skje med studiets viktigste inspirasjonskilde, Prosjekt Værket i Alborg i Danmark.

Værkets vektlekking på personlig utvikling gjennom kreativt arbeid har vært en viktig referanse i forhold til opplegget for det nye studietilbudet, som startet opp ved Hiak i mars 2009.

Finanskrisen bidrar til prosjektutt

Et resultat av den pågående finanskrisen er at det også i Danmark er en dramatisk økning av arbeidsledige. Den danske regjeringen har i den sammenheng valgt å omprioritere midler og satse sterkt på den voksende gruppen arbeidsledige under 30 år. Dette har ført til drastiske budsjettnedskjæringer innenfor andre aktivitetstiltak. Konsekvensen er at flere prosjekter nedlegges, også Værket.

Prosjekt Værket har vært et kommunalt tilbud i personlig utvikling for arbeidsledige med psykiske eller sosiale problemer i alderen 20–55 år. Her har de ansatte gjennom årene utviklet et aktivitetstilbud med hovedfokus på kreativt arbeid.

Gjennom årene har de kunnet vise til overraskende gode resultater:

Viktig brikke i lokalmiljøet

Den kunstfaglige produksjonen ved Værket har kommet som et resultat av et nært samarbeid over en årrekke med flere faste kulturarrangementer i kommunen. Værket har eksempelvis vært med på å forberede og gjennomføre flere store dekorasjons- og utsmykningsoppdrag i forbindelse med Nord-Europas største karneval hver vår i Alborg.

De ansatte ved Værket fungerer i stor grad som tilretteleggere i produksjonsarbeidet. Deltakerne involveres i hele prosessen, fra idéutvikling, framstilling av skisser og modeller, og i selve utførelsen fram til avlevering av det ferdige produktet. Store, konkrete oppgaver som dette, som må løses i fellesskap, gir god læring i forhold til mestring av det sosiale rom.

Værket har tilsvarende årlig påtatt seg oppgaver i forbindelse med avviklingen av Kulturnatten hver høst. De lager også hvert år et scenetepe til ungdomsringens musikkfestival.

Det at produktene som skapes, representerer viktige brikker i kulturarrangementene i byen, gir arbeidet en klar mening. Den enkelte

deltaker får erfare at det de bidrar med har en verdi: at de er viktige aktører i forhold til deltakelse både i det interne og eksterne fellesskapet.

Reelle livsendringer

Fra offentlig hold har det ikke vært spesielt høy tro på at deltakernes livssituasjon kunne endres i vesentlig grad. Prosjekt Værket er derfor interessant fordi de gjennom årene har kunnet vise til reelle livsendringer hos sin deltakergruppe.

En undersøkelse knyttet til utslusingsfall for 2008 viste at opp mot 50 prosent av deltakerne begynner i arbeid, studier eller i tiltak nærmere arbeidsmarkedet etter et opphold på Værket. Tilsvarende resultater fra sammenlignbare verksteder med tilbud om personlig utvikling var på cirka 20 prosent. Værket kan vise til en varig effekt, med svært lite tilbakefall.

Undersøkelse belyser mulighetene

I forbindelse med varslet nedleggelse av Værket gjennomførte jeg en tilfeldig valgt dag i slutten av mai 2009 en spørreundersøkelse blant Værkets deltakere. Værket hadde på det tidspunktet 44 deltakere, hvorav cirka halvparten var ute i ulike arbeidstiltak. Samtlige av de som var tilstede denne dagen, deltok på undersøkelsen, totalt 19 personer. En tilsvarende undersøkelse ble utført høsten 2008, også med 19 besvarelser. Svarene kan bidra til å belyse mulighetene som ligger i å kombinere kreativt arbeid med personlig utvikling. Samtidig viser de hvor betenkelig det er at denne typen tilbud blir trukket tilbake fra en gruppe

deltakere som blir oppfattet som svært sårbar.

Noen av de som kommer til Værket har aldri hatt arbeid. Andre har tidligere hatt deltidsjobber eller vært i gang med utdanning. Undersøkelsen viser at de i gjennomsnitt har vært arbeidsledige i fire og et halvt år før de kommer til Værket. Storparten har liten utdanning (12 av 19), de færreste har avsluttet videregående skole. Deltakerne beskriver dårlig selvfølelse, stagnert hverdag, sosial angst og depresjon som utgangspunkt for å søke seg til dette prosjektet. En av deltakerne beskriver det slik: «Jeg kan ikke ha tillit til mennesker. Mitt liv har handlet om å være ensom, og ikke kunne uttrykke følelser.»

«Hvordan skulle en overleve hvis en ikke hadde fantasi og drømmer om at det kunne bli bedre.»

Betegnelser som svikt, ensomhet, ikke-egydighet og skuffelse preger besvarelsen når de tenkte tilbake på oppveksten. Som voksen preges de av manglende tillit, oppgitt og sosial isolasjon. De forteller om et daglig liv uten nettverk og struktur, om misbruk eller lignende, som har blokkert for utførelsen av arbeidsevenen.

Håp om endring

Halvparten av deltakerne hadde i utgangspunktet ikke noen forventninger om en endring når de kom til Værket. De var desillusjonerte etter opphold ved andre kommunale tilbud.

Noen tilkjennega et håp om endring, samtidig som de ga uttrykk for at de ikke helt visste hva de gikk til.

Det motstandsdyktige mennesket og kreativiteten

Resilience kan karakteriseres som fenomenet av «et godt resultat på tross av alvorlige trusler mot tilpasning eller utvikling». Resilienceforskning knytter til hva som fremmer helse, har vist at de faktorene som kjennetegner en person som klarer seg godt til tross for opplevd motgang, blant annet handler om at de har funnet områder der de opplever *mestring*, at de kan ha utviklet *kreative måter å uttrykke seg på* og at de har hennet styrke gjennom en opplevelse av *fellesskap mer andre*. Det handler om at menneskene har kommet til en forståelse av de kriser og belastninger de har gjennomlevd, og ved det gjenfunnet en opplevelse av *kontinuitet og mening* i livet.

Nic Waals institutt i Oslo gjennomførte i årene 1996-1999 et forskningsprosjekt hvor de stilte spørsmål: «Kan en gjøre belastede barn og unge mer motstandsdyktige ved å gi dem erfaring med resilience-faktorer knyttet til mestring – kreativitet – fellesskap og kontinuitet?» De iverksatte en rekke prosjekter på ulike skoler rettet mot barn og ungdom som hadde ulike former for problemer. Prosjektet ved Nic Waal Institutt viste at barn og unge kan endre oppfatning av seg selv og bli mer «motstandsdyktige» gjennom kreativt arbeid. De positive erfaringene fra tilkåret resultatet i en håndbok «Styrk sterke sider» (Waaktaar og Christie, 2000), og et doktorgradsprosjekt (Waaktaar, 2004). ►

Illustrasjon: Hege Wedø